

Овчарук О. В.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу Інституту цифровізації освіти НАПН України, Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7634-7922>

ПОІНФОРМОВАНІСТЬ УЧИТЕЛІВ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Виявлення стану використання вчителями штучного інтелекту (ШІ) є своєчасним і важливим завданням освіти. Цифрова трансформація освіти спричинила повсякденне використання цифрових засобів учителями як для підготовки до проведення уроків, так і для виконання інших професійних завдань, зокрема підвищення фахового рівня, участі в професійних онлайн-спільнотах, обміну досвідом та ін. При цьому поява ШІ стала новим викликом для вчителів закладів загальної середньої освіти. Педагоги зіткнулися з невідомими алгоритмами ШІ, незнанням особливостей різних його інструментів, а також із ризиками, які постали перед ними при його використанні. У травні 2024 р. Міністерство освіти і науки України та Міністерство цифрової трансформації України оприлюднили інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), розроблені на основі сучасних міжнародних практик. Метою цих рекомендацій стало поширення принципів і підходів до відповідального використання систем ШІ в загальній середній освіті для дотримання прав людини, професійних етичних стандартів, підвищення обізнаності вчителів про можливі ризики й виклики, для того щоб критично, ефективно та етично взаємодіяти із системами штучного інтелекту та використовувати весь їхній потенціал [1]. Зазначені рекомендації надали роз'яснення, як можна інтегрувати системи ШІ в підготовку і проведення уроків, позакласну діяльність, партнерську взаємодію учасників освітнього процесу, підтримку інклюзивності та індивідуальних потреб учнів тощо. Однак питання етичного й відповідального використання ШІ досі залишаються невирішеними та потребують подальшого дослідження.

Зважаючи на потребу дізнатися про стан інформованості вчителів щодо використання ШІ, у серпні – вересні 2025 р. Інститут цифровізації освіти НАПН України провів онлайн-опитування вчителів ЗЗСО. Дослідження мало на меті комплексне вивчення стану обізнаності педагогів щодо можливостей ШІ, його практичного використання в професійній діяльності, а також виявлення ставлення вчителів до інтеграції ШІ в освітні процеси. Географічно опитування охопило різні регіони України, з переважною участю вчителів з Одеської, Дніпропетровської та Вінницької областей. Було опитано **4 106 респондентів** – учителів ЗЗСО, що дало змогу виявити загальні тенденції та виклики, пов'язані з упровадженням ШІ в освіту, хоча отримані дані не є статистично репрезентативними для всієї країни (рис. 1).

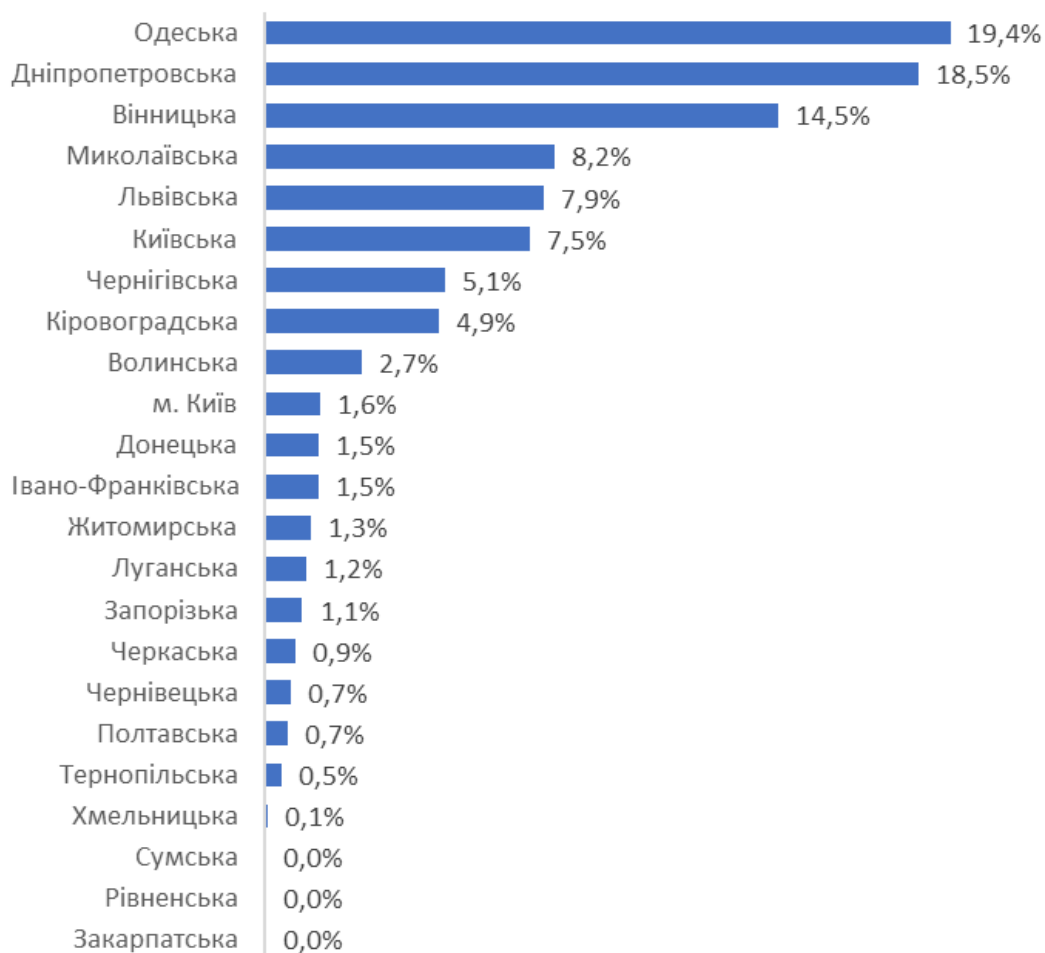

Рис. 1. Розподіл респондентів за регіонами проживання, %

Побудовано автором.

Респонденти були представлені різними типами населених пунктів (місто – 55,9 %, село – 44,1 %).

Вікові категорії респондентів: 18–24 роки – 4 %; 25–30 років – 6,4 %; 31–40 років – 21 %; 41–50 років – 26,3 %; 51–60 років – 28,8 %; більше 60 років – 13,5 %.

Відповіді на запитання: «Які генеративні ШІ ви використовуєте?» наведено на рис. 2.

Відповідаючи на це запитання анкети, учителі могли обрати декілька варіантів. Найпопулярніші інструменти ШІ, які використовують учителі, – ChatGPT (75,1 %), Gemini (51,3 %) та Canva AI (35,3 %). Також досить корисним виявився інструмент Copilot (13 %). Серед систем генеративного штучного інтелекту, що нечасто використовуються вчителями, названо DeepSeek, Gork Claude DALL-E, Midjourney, Perplexity AI, Notion AI. Менше одного відсотка отримали такі системи ШІ, як You.com A, Poe, Gamma, Repli Ghostwrit, Suno. Не використовує інструментів ШІ 12,3% респондентів (див. рис. 2). Відповіді респондентів показали, що освітяни застосовують великий спектр різних інструментів ШІ, а це вимагає від них високого рівня цифрової компетентності.

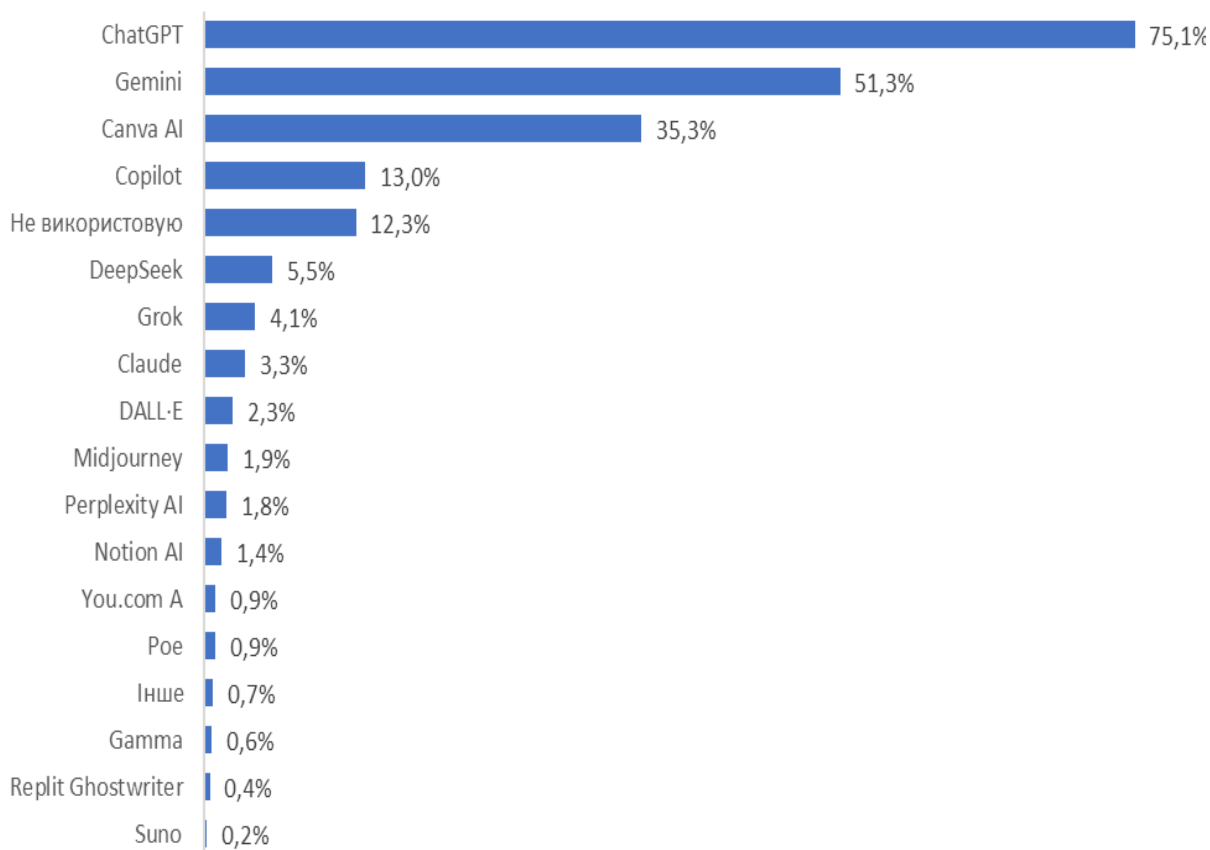

Рис. 2. Системи генеративного штучного інтелекту, що використовуються вчителями, %

Побудовано автором.

Учителям було запропоновано оцінити свій рівень інформованості щодо використання ШІ. 2,5 % респондентів оцінили його як низький, 8,9 % – вищий від низького, 37,3 % – як середній, 35,7 % – вищий від середнього, 15,5 % – як високий. Результати показали, що серед опитаних лише 15,5 % вчителів вважають рівень своєї інформованості щодо ШІ найвищим і високим. Увагу привертають групи респондентів, які становлять третину опитаних і оцінюють свій рівень як середній (37,3 %) та вищий від середнього (35,7 %). Такий розподіл думок свідчить про недостатню поінформованість вчителів щодо ШІ.

Слід зазначити, що подібні опитування щодо використання ШІ вчителями проводять й інші організації, наприклад «Освіторія-медіа», що свідчить про актуальність цього питання та пошук шляхів підтримки сучасних учителів у використанні цифрових інструментів для навчання та професійної діяльності [2].

Отже, українські вчителі сьогодні стикаються з викликами використання штучного інтелекту через незнання алгоритмів, обмежену обізнаність про інструменти й етичні дилеми, що потребують подальшого дослідження. Найпоширенішими інструментами ШІ є: ChatGPT (75,1 %), Gemini (51,3 %) та Canva AI (35,3 %), але 12,3 % педагогів узагалі не застосовують ШІ. Лише 15,5 % вчителів оцінюють свою поінформованість як високу, тоді як 73 % вважають її середньою чи трохи вищою, що вказує на потребу в додатковому навчанні. Загалом опитування показало, що вчителі активно використовують певні інструменти ШІ, але загальний рівень їхньої поінформованості залишається

недостатнім. Це свідчить про необхідність системного підходу до навчання педагогів, розроблення доступних ресурсів і методичних матеріалів, а також посилення уваги до етичних аспектів використання ІІІ в освіті.

Список використаних джерел

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).

2. Використання штучного інтелекту в освіті: погляд учителя»: до участі в опитуванні запрошують освітян. *Освіторія*. 2025. URL: <https://osvitoria.media/news/vykorystannya-shtuchnogo-intelektu-v-osviti-poglyad-uchytelya-do-uchasti-v-opytuvanni-zaproshuyut-osvityan/> (дата звернення: 22.10.2025).